

بر اساس آمارهای بانک مرکزی، بخش صنعت و معدن بین سال‌های ۸۳ تا ۹۳، به‌طور متوسط سالانه ۴٫۳ درصد رشد داشته است، بااین حال، در همین دوره رشد سالانه اشتغال در کارگاه‌های صنعتی کشور، به‌طور متوسط ۲ درصد بوده است. از سوی دیگر، در یک دهه گذشته، باوجود کاهش تعداد واحدهای فعال در صنعت، تعداد شاغلان آن افزایش یافته است. به‌طوری‌که تعداد شاغلان به‌ازای هر کارگاه، از ۶۶ نفر به ۹۱ نفر رسیده است.

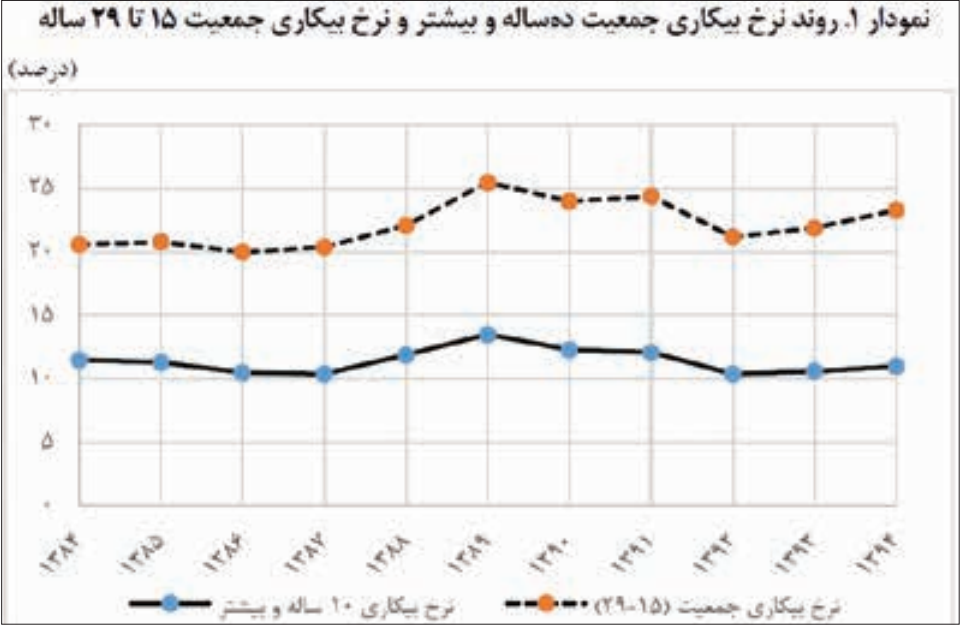
به تناسب رشد بخش صنعت اشتغال زایی چندان‌ی در این بخش رخ نداده است

بررسی روند رشد ضعیف بخش صنعت بدون توجه به نیازهای بازار کار و تحصیلات دانشگاهی

خطوط موازی صنعت، اشتغال و تحصیلات

محمد حقگو – اشتغال جوانان و به خصوص دانش آموختگان دانشگاهی به یکی از مسائل اساسی حوزه اشتغال تبدیل شده است. به گونه‌ای که سهم افراد دارای تحصیلات دانشگاهی از کل بیکاران، از حدود ۱۰ درصد در سال ۱۳۸۰ به بیش از ۴۱ درصد در سال ۹۴ افزایش یافته است. در این شرایط، وزارت کار، با هدف اشتغال جوانان و به خصوص دانش آموختگان دانشگاهی، طرح کارانه اشتغال جوانان (کاج) را به اجرا درآورده است که خود، شامل سه طرح کارورزی ویژه دانش آموختگان دانشگاهی بیکار، مهارت‌آموزی در محیط کار واقعی و مشوق‌های بیمه‌ای کارفرمایی است.

در این میان، اگر چه پیش‌بینی می‌شود که در سال ۹۶ به‌طور میانگین، ۴۲ هزار و ۹۶ کارورز از این مسیر وارد چرخه اشتغال صنعت کشور شوند، آخرین آمارها نشان می‌دهد که به‌عنوان مثال از ۵۰ هزار نفر ثبت‌نام‌کننده در سامانه کارورزی وزارت کار، تا اوایل شهریورماه، تنها ۱۰ نفر نواسته اند و ارد بازار کار شوند. بنابر این هم اینکه کارشناسان بر لزوم در نظر گرفتن شرایط بازار کار برای اشتغال دانش آموختگان تاکید بیشتری دارند. در این زمینه مرکز پژوهش‌های مجلس با بررسی این مسئله نشان داده است که برای اثربخشی طرح یادشده برای دانش آموختگان دانشگاهی، توجه به دو موضوع اهمیت دارد. اول این‌که

عمده‌بار اشتغال صنعت کشور بر دوش واحدهای کوچک و متوسط است لذا حمایت از این واحدها برای توسعه اشتغال عمومی کشور و به‌خصوص این طرح‌ضروری است. ثانیاً الگوی عمده اشتغال در بخش صنعت، معطوف به به‌کارگیری افراد دارای تحصیلات نهائیتا فوق دیپلم است و بنابر این در این زمینه، در نظر گرفتن تسهیلاتی برای رشد واحدهای فناورانه و دانش بنیان اهمیت دارد. در ادامه، با نگاهی به وضعیت بازار کلان کار در ایران، و به‌بررسی روند اشتغال دانش آموختگان و الزامات اثربخشی طرح «کاج» خواهیم پرداخت.

■ سهم ۴۰ درصدی دانش آموختگان دانشگاهی از بیکاران

قبل از بررسی طرح کاج، نگاهی به اقتضائات بازار کار ایران، ضروری است. شواهد نشان از این دارد که بیکاری همان‌گونه که در سال‌های اخیر به مسئله مورد اشاره سیاست‌گذاران تبدیل‌شده است، در سال‌های آتی، ابعاد جدیدی پیدا خواهد کرد که نیازمند واکنش فعال است. برآوردها نشان می‌دهد که در پنج سال آینده، به‌طور متوسط ۲/۵ درصد به افراد متقاضی کار در ایران افزوده می‌شود. در این میان، اشتغال افراد دارای تحصیلات دانشگاهی، یکی از چالش‌های اساسی است. طبق نمودار زیر، بعد از سال

■ رشد، نااشتغال‌زای، صنعت

شواهد نشان می‌دهد که در یک دهه گذشته، با وجود تحقق رشد اقتصادی در بخش صنعت، به تناسب اشتغال زایی در این بخش رخ نداده است. به گونه‌ای که بر اساس آمارهای بانک مرکزی، بخش صنعت و معدن بین سال‌های ۸۳ تا ۹۳، به‌طور متوسط سالانه ۴/۳ درصد رشد داشته است، با این حال، در همین دوره رشد سالانه اشتغال در کارگاه‌های صنعتی کشور، به‌طور متوسط ۲ درصد بوده است. از سوی دیگر، در یک دهه گذشته، با وجود کاهش تعداد واحدهای فعال در صنعت، تعداد شاغلان آن افزایش یافته است. به‌طوری‌که تعداد شاغلان به‌ازای هر کارگاه، از ۶۶ نفر به ۹۱ نفر رسیده است.

■ افت اشتغال زایی در پی بحران برای واحدهای کوچک و متوسط

روند یادشده، با حقیقتی دیگر در باره بنگاه‌های صنعتی تطابق دارد. این روند تلویحاً بیان می‌کند که با وجود کم شدن تعداد، بار اشتغال بنگاه‌ها به تدریج به دوش بنگاه‌های بزرگ افتاده است. این در حالی است که شواهد نیز نشان می‌دهد طی یک دهه گذشته، تعطیلی واحدهای

صنعتی، بیشتر به واحدهای کوچک صنعتی محدود بوده و این موضوع سبب تغییر جهت‌گیری اشتغال به سوی این بنگاه‌ها شده است.

به‌طوری‌که تعداد کارگاه‌های صنعتی ۱۰ تا ۱۹ نفر، ۲۰ تا ۲۹ نفر و ۳۰ تا ۳۹ نفر در بازه زمانی سال‌های ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۳ کاهش داشته‌اند، اما بر تعداد واحدهای با مقیاس ۴۰ نفر کارکن و بیشتر، افزوده شده است. بنابر این با توجه به نقش واحدهای کوچک و متوسط در جذب شاغلان، باید گفت که روند تعطیلی این بنگاه‌ها، نقش مهمی در کاهش ظرفیت اشتغال زایی صنعت داشته است.

■ ترکیب منابع انسانی، مانع دیگر اشتغال دانش آموختگان در صنعت

در دوبخش قبل، به مشکلات جانبی اقتصادی که به کاهش اشتغال بنگاه‌ها منجر شده است، اشاره شد. با این حال، مانع دیگر بر سر راه اشتغال دانش آموختگان، ترکیب مهارت‌ها و تحصیلات شاغلان در این بخش است. آمارها نشان می‌دهد که در سال ۸۰، از کل افراد شاغل در بازار کار، ۱۰/۷ درصد دارای تحصیلات دانشگاهی بوده و نیز ۱۰/۳ درصد از بیکاران را این قشر تشکیل داده‌اند. اما در سال ۹۲، با وجود این‌که سهم افراد دارای تحصیلات

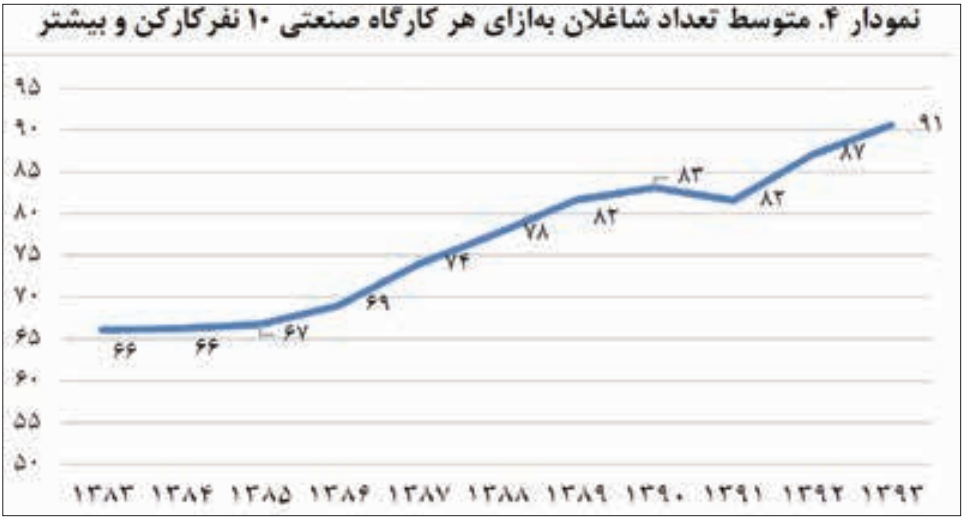
دانشگاهی از کل شاغلان کشور به ۲۰/۶ رسیده، سهم همین افراد از بیکاران به ۴۱/۳ درصد افزایش یافته است. با این حال، شواهد حاکی از این است که بخش اصلی شاغلان تولیدی واحدهای صنعتی (یعنی شاغلان فعال در خط تولید) را کارگران ساده و ماهر و نه تکنسین‌ها و مهندسان تشکیل می‌دهند. این موضوع نشان می‌دهد که افزایش تقاضای نیروی انسانی با تحصیلات دانشگاهی، هم‌اکنون بسیار کندتر از آن است که بتواند تحول مهمی در بازار کار ایجاد کند. به‌عنوان مثال، مشاهده آمارهای مربوط به بیانگر این است که سهم شاغلان کارگر ساده و ماهر از سال‌های ۸۳ تا ۹۳ به ترتیب بیش از ۴۰ و ۳۹ درصد بوده است. این در حالی است که سهم تکنسین و مهندسان، طی این سال‌ها، از ۱۰ درصد فراتر نرفته است. همچنین سهم شاغلان غیرتولیدی، (یعنی کارکنانی که در بخش‌هایی مانند مالی، بازاریابی، مدیریت و اداری مشغول اند)، افزایش ملایمی داشته است.

به موازات آمارهای مذکور، دیگر آمارهای موجود، بیانگر این هستند که اگر چه سهم شاغلان لیسانس و بالاتر، در طول زمان در بخش صنعت بیشتر شده است، اما همچنان سهم بالای نیروی کار شاغل در صنعت را افرادی تشکیل می‌دهند که تحصیلات زیر دیپلم دارند. بنابر این دیده می‌شود که در شرایط فعلی، صنعت بیشتر نیروی کار ساده با تحصیلات پایین جذب می‌کند و تقاضا برای نیروی کار بالاتر از لیسانس، بسیار اندک است.

■ طرح کاج چیست؟

در پاسخ به نقاط ضعف یادشده، دولت یازدهم طرحی با عنوان برنامه اشتغال فراگیر را برای سال ۹۶ به تصویب رساند که بخشی از آن مربوط به نحوه مداخله دولت در زمینه اشتغال جوانان در قالب طرح کارانه اشتغال جوانان (کاج) بود. این طرح، خود به سه بخش کارورزی ویژه دانش آموختگان دانشگاهی بیکار، مهارت‌آموزی در محیط کار واقعی و مشوق‌های بیمه‌ای کارفرمایی تقسیم می‌شود. جامعه هدف این طرح در بخش کارورزی و نیز مشوق‌های بیمه‌ای کارفرمایی مربوط به جوانان دانش آموخته دانشگاهی ۲۳ تا ۳۳ ساله است که در مجموع، ۳۵۰ هزار نفر را شامل می‌شوند. طرح مهارت‌آموزی در محیط واقعی نیز به جوانان فاقد تحصیلات دانشگاهی ۱۵ تا ۲۲ ساله اختصاص دارد که در برگیرنده ۵۰ هزار نفر است.

به‌طور میانگین نیز پیش‌بینی می‌شود که در سال ۹۶، بخش صنعت بتواند حدود ۴۲ هزار نفر کارورز را جذب و زمینه را برای اشتغال بعدی آن‌ها فراهم کند. رقمی که از

قرار گیرد. در این راستا، بهبود و تسهیل فضای کسب و کار، از جمله مهم‌ترین اقدامات است. متأسفانه ایران هم اکنون، در بین کشورهای در حال توسعه، به لحاظ محیط کسب و کار در پایین‌ترین رتبه‌ها قرار دارد و اعطاف پذیری نیروی کار به حدی کم است که انگیزه لازم را برای سرمایه‌گذار بخش خصوصی فراهم نمی‌کند. بنابر این اصلاح زیرساخت‌های نرم (یعنی قوانین و مقررات) در این حوزه می‌تواند بخش خصوصی را به‌خصوص در صنایع دانش بنیان و مبتنی بر فناوری‌های پیشرفته به سرمایه‌گذاری ترغیب کند. فعالیت‌هایی که با ترکیب تحصیلات دانش آموختگان دانشگاهی نیز متناسب است.

■ افزایش ضریب نفوذ فناوری و نوآوری در بخش صنعت از سوی دیگر، باید گفت که جهت‌گیری سیاست‌های صنعتی به سوی فناوری و نوآوری، می‌تواند زمینه‌ساز جذب بیشتر دانش آموختگان در بخش صنعت باشد. در این زمینه، می‌توان به راه‌اندازی مؤسسات آموزشی و شوراهای مهارتی متناسب با صنعت اشاره کرد. سیاست‌های تحریک طرف تقاضا برای جذب دانش آموختگان دانشگاهی در بخش صنعت نیز شامل اعتبارهای مالیاتی برای حقوق و دستمزد این افراد، یا ارائه حقوق و دستمزد و گرنت یا پژوهانه آموزشی است. افزایش تقاضا برای محصولات دانش بنیان و صنایع مبتنی بر فناوری‌های پیشرفته نیز مقوله دیگری است که در محدوده این مطالعه نمی‌گنجد. به هر حال، می‌توان گفت رسوخ فناوری و نوآوری در بخش صنعت، اصلی‌ترین محرک تقاضا برای جذب نیروی کار با تحصیلات دانشگاهی است.

Mother, Baby & Child
September 13-16

میلاد نوزاد
MILAD E NODD

برگزار کننده:
شرکت نمایشگاهی میلاد نور
تلفن: ۰۲۱) ۴۱۹۸۴ ، ۸۸۶۵۶۱۶۹
www.miladfair.ir

۲۲ الی ۲۵ شهریور ماه ۱۳۹۶
محل دائمی نمایشگاه‌های بین المللی تهران
ساعت بازدید: ۱۰ الی ۱۸

هشتمین نمایشگاه بین‌المللی

مادر، نوزاد و کودک

ninisite.com
(خدمات مشاوره و بچه داری)

www.limakparviz.net
گروه مشاوره و مشاوره بچه داری